

Nr 40.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1942 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av ytterligare medel för utlämnande av krislån.

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 24 april 1942 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 242, har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till Avsättning till fonden för krislån till jordbrukare å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 800,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas nedan, hänvisa till propositionen.

Genom beslut av 1941 års riksdag (prop. nr 61, r. skr. nr 88) anvisades till Avsättning till fonden för krislån till jordbrukare under nionde huvudtiteln dels å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett anslag av 5,000,000 kronor och dels å riksstaten för budgetåret 1941/42 ett anslag av likaledes 5,000,000 kronor. Bestämmelser angående lånen finnas upptagna i kungörelsen den 14 mars 1941 (nr 138). Enligt dessa bestämmelser må jordbrukare, som på grund av felslagen skörd råkat i sådana svårigheter, att han är i trängande behov av ekonomiskt bistånd och som gjort vad på honom ankommit för övervinnande av svårigheterna, kunna erhålla lån av statsmedel (krislån). Med jordbrukare likställer författningen den som utan samband med jordbruk bedriver trädgårdsskötsel såsom självständig näring. Krislån må beviljas för inköp av utsäde, gödningsämnen, fodermedel, kreatur eller annat, som erfordras för jordbruksdriftens upprätthållande, eller för betalning av överhängande gäld. Lån må i allmänhet ej överstiga 3,000 kronor. Då synnerliga skäl därtill äro, må lån dock kunna beviljas till ett belopp av högst 5,000 kronor. I regel skall å krislån icke erläggas ränta. Under vissa villkor må krislån gäldas medelst förbättringsarbeten å den av låntagaren brukade fastigheten dock högst till ett belopp av 1,000 kronor. I den mån lån ej gäldas på detta sätt, skall det återbetalas genom amortering med en femtedel om året med början år 1942. Låneverksamheten omhänderhaves av egnahemsnämnderna under egnahemsstyrelsens tillsyn. Ansökan om lån skulle göras hos vederbörande egnahemsnämnd före den 1 september 1941 och åtföljas av uppgifter angående skördeutfallet 1940 å den av sökanden brukade fastigheten samt rörande de omständigheter i övrigt, som sökanden ville återopa.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i proposition den 7 november 1941, nr 327, medgav sedermera 1941 års riksdag (skr. nr 498), att odisponerade medel av det till Avsättning till fonden för krislån till jordbrukare för budgetåret 1941/42 anvisade anslaget finge på i huvudsak samma villkor som gällt för dittills utdelade krislån under nämnda budgetår användas för utlämnande av krislån till jordbrukare, vilka på grund av 1941 års fetslagna skörd vore i trängande behov av ekonomiskt bistånd. Riksdagen uttalade därvid tillika, att med hänsyn till årets svaga skörd möjlighet syntes böra öppnas att efter prövning i varje särskilt fall bevilja krislåntagare nödigt uppskov med förekommande amorteringsskyldighet för krislån. I anledning av nämnda riksdagsbeslut förordnade Kungl. Maj:t genom kungörelse den 30 december 1941 (nr 998), att krislån även i fortsättningen under budgetåret 1941/42 finge utlämnas enligt samma bestämmelser som upptagits i kungörelsen nr 138/1941, dock att ansökan om sådant lån, åtföljd av uppgifter angående skördeutfallet 1941, skulle göras före den 1 april 1942 samt att återbetalning av lån skulle ske med början år 1943.

I skrivelse den 17 april 1942 har nu *egnahemsstyrelsen dels* gjort framställning om anvisande å tilläggsstat för budgetåret 1941/42 av ett ytterligare anslagsbelopp av 800,000 kronor för krislåneverksamhetens bedrivande, *dels ock* underställt Kungl. Maj:ts prövning frågan om viss ändring i 10 § gällande kungörelse om krislån till jordbrukare. I sistberörda avseende har styrelsen anfört följande.

Enligt 10 § i förenämnda kungörelse må låntagare, som till gäldande av krislån helt eller delvis erhållit rätt att utföra förbättringsarbete, likväl ej åtnjuta befrielse från erläggande av amortering, med mindre genom intyg av trovärdig person visas att av föreskrivet förbättringsarbete för varje år minst så stor del blivit utförd, som svarar mot amorteringsbeloppet. Denna bestämmelse synes kunna leda till praktiska olägenheter i sådana fall, då en låntagare av särskilda skäl ej kan påbörja det ifrågavarande förbättringsarbetet redan under första amorteringsåret. I sådant fall skulle han bli skyldig att erlagga amortering under första året men sedermera, sedan arbetet utförts, kunna återfå beloppet. Det synes önskvärt, att i dylika fall anstånd skall kunna beviljas med amorteringen. I detta syfte föreslår styrelsen att 10 § kompletteras med ett nytt stycke av följande innehåll:

»Därest förbättringsarbete av särskilda skäl, enligt godkännande av egnahemsnämnden, under visst år ej utföres till så stor del, som avsetts skola tillgodoräknas låntagaren som amortering, må nämnden likväl medgiva anstånd med betalningen av mot nämnda arbete svarande del av det årliga amorteringsbeloppet.»

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Såsom framgår av den av egnahemsstyrelsen lämnade redogörelsen beräknas av de av 1941 års riksdag till Avsättning till fonden för krislån till jordbrukare anvisade anslagsmedlen, tillhoppa 10,000,000 kronor, ett belopp av i runt tal 2,300,000 kronor kunna disponeras för utlämnande av krislån till jordbrukare, vilka på grund av 1941 års fetslagna skörd råkat i sådana svårigheter, att de äro i trängande behov av ekonomiskt bistånd. Enligt egnahems-

styrelsen torde det totala medelsbehovet för sistnämnda ändamål uppgå till 3,100,000 kronor, varför ett ytterligare anslag för ändamålet av 800,000 kronor skulle vara erforderligt. Jag ansluter mig till vad egnahemsstyrelsen anført och förordar, att det föreslagna beloppet, 800,000 kronor, anvisas å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42. I likhet med vad som skett vid tidigare anslagsanvisningar för ändamålet torde det nu ifrågasatta anslaget böra uppföras såsom obetecknat anslag och benämnas »Avsättning till fonden för krislån till jordbrukare».

Mot egnahemsstyrelsens förslag om sådan ändring av 10 § gällande krislånekungörelse (nr 138/41), att anstånd med betalning av mot förbättringsarbete svarande del av det årliga amorteringsbeloppet av egnahemsnämnd skall kunna beviljas i sådana fall, då en låntagare av särskilda skäl ej kan påbörja det ifrågavarande förbättringsarbetet redan under första amorteringsåret, har jag ej något att erinra. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, därest riksdagen ej uttalar erinran mot förslaget, härom utfärda erforderlig författningsbestämmelse. Vidare torde böra utfärdas bestämmelser, som möjliggöra förlängning av amorteringstiden i sådana fall, där låntagarens ekonomiska ställning ytterligare försämrats efter erhållandet av krislån, exempelvis på grund av att han ånyo drabbats av missväxt.»

Såsom departementschefen och egnahemsstyrelsen anført äro uppenbarligen ytterligare medel erforderliga för fullföljandet av den igångsatta hjälpaaktionen med utlämnande av krislån till jordbrukare, vilka på grund av 1941 års felslagna skörd råkat i sådana svårigheter att de äro i trängande behov av ekonomiskt bistånd. Då det härför beräknade medelsbehovet, 800,000 kronor, icke föranleder erinran från utskottets sida, vill utskottet sålunda tillstyrka, att sagda belopp anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår.

Utskottet.

De av departementschefen förordade jämkningarna av vissa bestämmelser rörande krislåneverksamheten synas utskottet vara påkallade, varför jämväl dessa tillstyrkas.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Avsättning till fonden för krislån till jordbrukare* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 800,000 kronor.

Stockholm den 8 maj 1942.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.